

Čas, ko se je rodil Planinski vestnik

✍ Marjeta Keršič – Svetel

Planinski vestnik, naša mesečna revija o gorah in planinstvu, izhaja že 110 let. Dolga doba! Nastal je v času, ki je bil precej drugačen od današnjega; v dolgih letih njegovega izhajanja se ni spreminjalo samo planinstvo, ampak kar svet v celoti. Če presojamo začetke Planinskega vestnika z današnjimi merili, je treba seveda priznati, da je šlo sprva za po obsegu in podobi dokaj skromen list. Toda, če pomislimo, kakšna je bila doba, ko je Slovenskemu planinskemu društvu uspelo izdajanje mesečne revije o gorah, je treba snovalce Planinskega vestnika iskreno občudovati. Navsezadnje je od ustano-

vitve slovenske planinske organizacije minilo komaj dve leti – pa je že imela svojo mesečno revijo! V času, ko se je slovenščina še prebijala v javno življenje in je bila vsaka tiskana slovenska beseda svojevrsten dosežek, je Planinski vestnik pomenil veliko več kot le društveno glasilo. Res je, da je bilo slovenskega časopisja vse več – toda pomislimo, da sta se na primer slovenski strokovni glasili čebelarjev in lovcev, ki so bili zbrani v starejših in bolj množičnih organizacijah, pojavili šele pozneje (Slovenski čebelar leta 1898, Lovec leta 1919).

Pravzaprav so izid prve številke PV načrtovali že za januar 1895, pa so se priprave v tiskarni zapletle in tako je prva številka izšla šele 8. februarja. Dnevnik Slovenski narod je izidu posvetil kar precej pozornosti: »Slovensko planinsko društvo je na podstavi 3. člena svojih društv-

Orožnova koča na Črni Prsti.

Kozbekova kola na Mališki planini.

nih pravil ustanovilo društveni list, nazvan *Planinski vestnik*. Ta časopis bode izhajal 25. dan vsakega meseca ter ga bodejo dobili vsi društveniki brezplačno, nečlani pa za 2 goldinarja na leto. Ta novi mesečnik bode objavljal zanimiva predavanja in različne planinoslovne spise in slike. Oziral se bode tudi na promet in donášal društvene vesti ter tuje in domače turistične in planinoslovne novice. Priobčeval bode tudi životopise znamenitih slovenskih hribolazcev prejšnjih časov. Namen *Planinskega vestnika* je, da bi Slovenci spoznali prirodno lepoto svoje domovine, nje krasne gore in planine ter čudoviti kraški svet ter potem toliko iskreneje ljubili dom svoj. List bodi priporočen vsem Slovincem v obilno gmotno in duševno podporo!¹

Slovensko dnevno časopisje je tiste zimske dni v začetku leta 1895 veliko veliko obširneje

pisalo o drugih stvareh: o dogajanju v avstro-ogrskih deželnih zborih, v katerih so potekale burne razprave o ustavnih zakonih in volilni zakonodaji, ki je bila Slovincem in drugim Slovanom izrazito nenaklonjena, o neusmiljenem političnem prerekanju med slovenskim klerikalnim in liberalnim taborom in dnevni dogodkih, ki so močno vznemirjali slovensko javnost. Januarja in februarja 1895 je zima močno kazala zobe: vladale so zelo nizke temperature, ki so se spuščale tudi pod -20 stopinj Celzija, še huje pa je bilo, da je večkrat zapadlo zelo veliko snega. Že januarja so časopisi poročali o snežnih plazovih, ki so celo v deželnem glavnem mestu Ljubljani povzročali težave: »Na glavnem trgu v Ljubljani je velik plaz snega, ki je zgrmel z *Ledinekove hiše*, zasul dva *fijakerja* s konji vred. Na srečo sta se brž otrešla nadležne snežne odeje ...« beremo v Slovincu. Zameti so povzročali zamude v železniškem prometu, na progi proti Novemu mestu, ki je bila dograjena le leto prej,

¹ *Slovenski narod*, 6. februarja 1895, str. 3 (Dnevne vesti).

je vlak celo obtičal v njih. Prav v dneh, ko je izšla prva številka Planinskega vestnika, zaradi zametov celo v Ljubljani niso mogli dostavljati pošte. V drugi polovici februarja so po naročilu ljubljanskega knezoškofa vsi duhovniki v ljubljanski škofiji pri maši molili, da bi nehala snežiti ... Prvi Planinski vestnik je marsikateremu članu slovenskega planinskega društva prišel v roke z zamudo.

Časopisi so tiste dni poročali o nameri deželnega zbora za Kranjsko, da se uvede deželni davek na pivo. To je silno razburilo pivovarje in gostilničarje, ki bi morali plačati 1 goldinar za vsak hektoliter piva. Ljubljanska mestna oblast pa se je namenila neusmiljeno izterjati mestni pasji davek: *»Ima se plačati 4 goldinarje za vse pse brez izjeme, izvzemši one, kateri so za varstvo samotnih posesti neobhodno potrebni!«* beremo v časopisnem razglasu. Kdor je imel v Ljubljani psa, ga je mestna dajatev stala toliko kot dve letni naročnini na Planinski vestnik!

Časopisi so v dneh izida Planinskega vestnika poročali o prizadevanjih za ustanovitev slovenske gimnazije v Celju, pa tudi o hudem sporu pred sodiščem med bohinjskimi kmeti in Kranjsko obrtno družbo zaradi služnostne pravice do gozdov po gorah nad Bohinjem. Kranjska obrtna družba je namreč že prej prepovedala kmetom nabirati po gozdovih jagode in suhljad, naposled pa je poskušala prepovedati tudi gozdno pašo. Posebno dnevnik Slovenec je težavam bohinjskih kmetov posvečal veliko pozornosti in med drugim so v celoti (v nadaljevanjih) objavili goreči govor deželnega poslanca dr. Žitnika o planinskih pašnikih v gorah nad Bohinjem, v katerem je zagovarjal pašne pravice gorenjskih živinorejcev: *»Brez pastirjev in živine kazale bi naše lepe gore docela drugačno lice. Prav je, da se varujejo gozdovi - ali prav je tudi, da se varuje ljudi, ki s trdim delom skrbijo za svojo živino!«*²

Slovenskih bralcev dnevnega časopisja najbrž niso posebno vznemirjale novice o japonsko-kitajski vojni, nemirih na Ogrskem in strašnem škandalu, ki je pretresal romunski dvor, na katerem je mladi princ Sturdza ustrelil svojo ljubico in nato še sebe ... Precej zanimanja ljubljanske javnosti pa je vzbudilo predavanje, ki

ga je v tednu pred izidom prve številke Planinskega vestnika organiziralo Muzejsko društvo v Rudolfinumu in je številnemu občinstvu predočilo možnosti električne razsvetljave. Seveda - prva javna elektrarna v Sloveniji je začela delovati pred dobrimi desetimi leti ... Precej vznemirjenja pa je povzročil potres, ki je 6. februarja 1895 močno stresel Kranjsko Goro. Časopisi so poročali, da je bilo čutiti močno majanje tal in slišati globoko bobnenje. Potres je prestrašil predvsem prebivalce Zgornje Savske doline. Takrat seveda ni nihče slutil, da bo le nekaj tednov pozneje, prav za veliko noč 1895, močan rušilni potres prizadel Ljubljano in za vselej spremenil njeno podobo ...

Sicer pa so rojstno leto našega Planinskega vestnika 1895 zaznamovali zanimivi dogodki, ki se jih velja spomniti, saj kažejo, v kakšnem obdobju se je rodila naša planinska revija:

- v Parizu sta Auguste in Louis Lumiere priredila prvo zasebno predvajanje gibljivih slik - prvo predvajanje filma;
- na Predmeji so domačini organizirali prvo smučarsko tekmo na Slovenskem in eno prvih v Srednji Evropi;
- v Združenih državah Amerike je gospod Gillette izumil prvi brivski aparat;
- v Franciji so organizirali prvo avtomobilistično dirko v zgodovini na progi od Pariza do Boreauxa;
- v Londonu so prvič uprizorili znamenito dramo Oscarja Wilda Pomembno je imenovati se Ernest;
- Italijan Gulielmo Marconi je v Bologni prvič poskusno izvedel brezžični prenos signalov;
- zgrajena je bila prva kočja SPD v Vratih in na Velem polju;
- Jakob Aljaž je postavil stolp na vrhu Triglava;
- Francijo je pretresala afera Dreyfuss;
- Sigmund Freud je postavil temelje psihoanalize;
- na britanskem prestolu je vladala kraljica Viktorija;
- rodil se je Rudolph Valentino, umrla pa sta Friedrich Engels in Louis Pasteur;
- Italija je anektirala Abesinijo;
- Wilhelm Conrad Röntgen je odkril rentgenske žarke;

² Slovenec, 11. februarja 1895.

Vodnikova koča na Velem polju

- damska moda je predpisovala velikanske nabrane rokave, steznike, kot pri osi stisnjen pas in velikanske umetelne klobuke, mnogi pa so se zgražali nad pojavom damskih kole-sarskih hlač;
- v Parizu je Toulouse - Lautrec ustvarjal svoje znamenite plakate.

Med gorniškimi dejanji, ki so leta 1895 vzbudila mednarodno pozornost, je bil brez dvoma prvi poizkus vzpona na osemtisočak. Britanska odprava pod vodstvom Alberta F. Mummeryja si je zastavila za cilj Nanga Parbat. Iskanje možnih prehodov po južnem in zahodnem pobočju se je končalo tragično, saj je alpiniste zasul plaz. Prav v letu, ko je Mummery umrl na Nanga Parbatu, je izšla njegova knjiga Moji vzponi v Alpah in Kavkazu (My Climbs in the Alps and Caucasus, London 1895), ki jo še danes štejemo za eno najpomembnejših del zgodnje, raziskovalne dobe alpinizma.

V naših gorah je bilo takrat marsikaj precej drugače, kot je danes. Dr. Josip Ciril Oblak je v spominih na čas izida prvih števil Planinskega vestnika, ki jih je objavil v PV leta 1955, takole opisal takratne razmere:

»Masa turistov je tedaj prihajala le do izvira Savice. Kdor si je upal preko Komarče, v osamljeni svet okoli Komne, je veljal že za veleturista. (Seveda - vojaških poti po Komni in Krnskih gorah takrat še ni bilo!) Onega, ki je bil že kdaj vrh Triglava, so gledali s strahospoštovanjem. Dolina Sedmerih jezer je bila kot začaran svet, torišče divjih koz, ki so se v svetem miru pasle pod stenami Tičarice ... Turisti in pastirji smo se čutili kot ena družina. Ta čar obdaja ono romantično dobo prvih početkov našega planinstva. Tudi v prvih letnikih našega glasila se zrcali to devištvo in čisto veselje komaj izhodivšega otroka, zročega v svet, kjer mu je vse novo in pomembno ...«³

In kako je novo slovensko revijo ob njenem nastanku ocenjevala javnost?

No, tudi o tem je pisal Josip Ciril Oblak: »Ne zgradbe, ne ceste, ne spomenika - ni je stvari, ni je stvari, ki je ljubljanski purgar ne bi ogodrnjal, jo najprej neusmiljeno skritiziral, pozneje pa ravno tako pretirano povzdigoval. Tudi našemu Planinskemu vestniku se je godilo tako!«

No - morda se pa časi vendarle niso popolnoma spremenili ... ◉

³ Dr. Josip Ciril Oblak: Ob prvih početkih slovenskega planinstva, PV, št. 1, 1955, str. 8.